

Нити византијски, ни западно-европски, па ни словенски извори не могу да расветле таму, што крије догађаје из првих векова српске историје. Ту престаје свака историјска свеза. Али и постојећи историјски податци не заслужују, да им се потпуно верује. Летимице дакле прелазимо преко овог периода, који се јамачно не ће никад потпуно расветлити, и не ћемо да подвргнемо строгој критици догађаје, које летимички помињемо.

У времену од близу подругог века једва се што говори о Србима. У другој половини осмога века помињу се први пут имена неких великих жупана. Поједини хроничари побележили су читаве родослове, али им се не може веровати и по том их се посве ваља клонити. Мало је имена, која се могу у неколико усвојити. У осталом за нас, који о овоме периоду летимице говоримо, мало има интереса вероватност имена ових тобожњих владалаца, као и систематски ред у њиховом наследству, те за то спомињемо само оно, што то доба карактерише.

Већ се у прво време опажа, да по смрти неких великих жупана њихови синови заједнички врше владачку моћ, не обзирајући се на старе обичаје, по којима би најстарији позван био да влада. Ова подела власти, коју ћемо позније тачније описати, јамачно се зачала из начела породичне задруге. Исто је тако вероватно, да се власт сваког таког одељеног брата простирала само на једну или на више извесних области, и да је један од њих, без сумње најстарији, уживао већу важност, и да је по томе стајао над осталом браћом. Наравно, да је така подела фактичне власти на скоро изазвала раздоре, а најпосле и међусобне ратове, који се обично победом једнога брата свршиваху. Али није ни један од ових великих жупана успео, да стално споји разне жупаније или да оснује једну династију.

Али ови од времена на време понављани унутрашњи раздори и борбе не само да су спречавале развијање народне снаге, већ су махом учинили, да су побеђени владоци тражили страну помоћ, да поврате своју изгубљену власт. А таких је прилика и сувише бивало. Она од искона лабаво удружена српска племена бејаху са свију страна окружена моћнијим суседима. Као што смо видели, Срби су вољно признавали власт грчких царева, кад су се настанили у овим опустелим провинцијама византијске државе. И ако је власт Византије после Ираклијеве смрти мало по мало остала само по имену, те су Србима заузете земље готово потпуну самосталност уживале, то су цареви и опет сматрали ове провинције као саставне делове државе, над којима немаху више фактичне власти само због слабости централне владе. Понављани унутрашњи раздори српских жупана давали су царевима згодне прилике, да се умешају, а ови су онда заступали једнога или другога супарника.

Од Грка опаснији сусед појавио се Србима у бугарској држави, која је 679 године основана, а наскоро се до велике силе подигла. Већ су у другој половини 9-ог века тешко осетиле српске земље силу бугарског оружја. Српски владари у завади, од сад су поново тражили или утецишта или помоћи од бугарских царева, а то је ове побудило, да се сваки пут у српске послове мешају. Осећајући своју снагу, трудила се бугарска држава, да своје границе силом оружја прошири, и заиста су бугарски владоци употребили сваку прилику, да број својих провинција умноже.

С тога видимо, да се бугарске војске не један пут појављују на српском земљишту, било да успоставе неког прогнаног жупана, а уз то да и право врховне власти у његовој области задобију,